

ГРАД ПАНЧЕВО

**СТРАТЕГИЈА ПРИСТУПАЧНОСТИ ЈАВНИХ ОБЈЕКТА
И ПОВРШИНА ОСОБАМА СА ОТЕЖАНИМ КРЕТАЊЕМ
ГРАДА ПАНЧЕВА
2012 - 2015**

март 2012. година

ГРАД ПАНЧЕВО

**СТРАТЕГИЈА ПРИСТУПАЧНОСТИ ЈАВНИХ ОБЈЕКТА
И ПОВРШИНА ОСОБАМА СА ОТЕЖАНИМ КРЕТАЊЕМ
ГРАДА ПАНЧЕВА
2012 - 2015**

м а р т 2012. година

У В О Д	3
I ЗАКОНСКИ И СТРАТЕШКИ ОКВИР	5
<i>Европске конвенције и законодавство Републике Србије</i>	
<i>Аспект приступачности у стратешким документима града Панчева</i>	
II МИСИЈА И ВИЗИЈА	7
<i>Мисија</i>	
<i>Визија</i>	
<i>Обухват стратегије приступачности јавних објеката и површина</i>	
III АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА ЦИЉЕВИМА И ПРЕДЛОЗИМА МЕРА	9
ПО ОБЛАСТИМА	
<i>Структура становништва са отежаним кретањем</i>	
<i>Примери добре праксе у граду Панчеву на побољшању приступачности</i>	
<i>Ресурси</i>	
<i>Циљеви</i>	
1. ЈАВНИ ОБЈЕКТИ ЗДРАВСТВЕНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	12
<i>а) Објекти здравствене заштите</i>	
<i>б) Објекти социјалне заштите</i>	
2. ЈАВНИ ОБЈЕКТИ - УСТАНОВЕ ОБРАЗОВАЊА, КУЛТУРЕ, СПОРТА, ПРИВРЕДНИ И ДРУГИ ОБЈЕКТИ	15
<i>а) образовање</i>	
<i>б) Култура</i>	
<i>в) Спорт</i>	
<i>г) Привреда</i>	
<i>д) Управа</i>	
3. СТАМБЕНЕ ЗГРАДЕ - ПРИВАТНИ И ДРУШТВЕНИ СТАНОВИ	24
<i>а) Објекти вишепородичног становања</i>	
<i>б) Објекти породичног становања</i>	
4. ЈАВНИ ПРЕВОЗ	26
5. ЈАВНЕ ПОВРШИНЕ	28
IV. ПРИОРИТЕТИ	33
V. УЧЕСНИЦИ ИЗРАДЕ СТРАТЕГИЈЕ	34
VI. ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ	36
VII. ПРИЛОГ	37

Активности на припреми Стратегије приступачности јавних објеката и површина особама са отежаним кретањем града Панчева 2012-2015. (у даљем тексту: Стратегија приступачности) одвијале су се у оквиру пројекта „Мрежа Градова и Општина за све“, који је реализовао Центар „Живети усправно“ из Новог Сада у сарадњи са Покрајинским Заводом за социјалну заштиту, Јужнобачким управним округом и Удружењем за ревизију приступачности у периоду од јануара 2010. до марта 2011. године. Циљ пројекта је био информисање и едукација представника локалних самоуправа о основама приступачности и начинима стварања приступачног окружења за све грађане у 22 Града и Општине Војводине. Град Панчево се прикључио пројекту априла 2010. и преузео обавезу да изради локалну стратегију приступачности.

Израдом Стратегије приступачности, као првим кораком у дуготрајном процесу стварања приступачног окружења, јасно се изражава опредељеност града Панчева да се свим грађанима обезбеде једнаке могућности за учествовање у свим аспектима живота, тако да се физичко окружење, производи и услуге учине приступачним, употребљивим и разумљивим за свакога у највећој мери, на најсамосталнији и најприроднији могући начин.

Први корак у изради Стратегије приступачности је био оснивање локалног тима за приступачност (у даљем тексту: Тим) који је након добијене обуке приступио прикупљању и припреми података за израду Стратегије приступачности. У процесу стратешког планирања локални тим је сарађивао са стручњацима у институцијама, јавним и јавно - комуналним предузећима, цивилном сектору и медијима.

Стратегија приступачности се односи на територију града Панчева са насељеним местима за период 2012-2015. година. Овакав документ је предуслов за настанак системске промене у локалним заједницама у правцу унапређења квалитета живота стварањем приступачног окружења за све људе. Стратегијом треба да буду идентификоване реалне потребе и препознати различити аспекти приступачности који имају друштвени и економски значај. Стратегија треба да допринесе да локална самоуправа, друштвени и приватни сектор промене досадашњи приступ теми стварања приступачног окружења унапређењем знања о физичкој приступачности и да она сама постане инструмент за стварање приступачног окружења за све.

“Дизајн за све” је европски концепт који подразумева универзални приступ окружењу, производима и услугама који су уважавајући, безбедни, здрави, функционални, свеобухватни и атрактивни. Универзални дизајн је дизајн производа и окружења који чини да производи и окружење буду доступни свим људима што је могуће више, без потребе за адаптацијом или специјалним дизајном. Приступачност у складу са оваквим приступом се може постићи дугорочном, систематском и континуираном бригом локалне заједнице, поштујући редослед корака: од основних, који се тичу физичке приступачности, до естетских, који чине живот угоднијим за све. Циљ дизајна за све је **инклузивно друштво**. Принципи универзалног дизајна су: равноправно коришћење, флексибилност у коришћењу, једноставно и интуитивно коришћење, уочљива информација, толеранција на грешку, мали физички напор, величина и простор за приступ и

коришћење. Учинити град приступачним за све категорије корисника је вишедеценијски посао на који обавезују закони, стратегије и конвенције. Овај процес зависи од многобројних учесника, пре свега града, привредних организација, институција, медија, организација цивилног друштва и самих грађана. Стратегија приступачности јавних објеката и површина особама са отежаним кретањем града Панчева 2012.-2015. само је прва фаза тог дугогодишњег процеса.

Приступачност подразумева физичку приступачност, као и приступачност различитим врстама информација. Приступачност градове чини привлачнијим како за људе који у њима живе, тако и за потенцијалне посетиоце, компаније и стручњаке који траже погодно окружење за покретање посла.

Непрекинут ланац кретања подразумева да особа са било којим обликом инвалидности може несметано да се креће унутар стамбеног простора, да користи јавне површине на путу до било ког објекта, користећи при томе било које превозно средство. Непрекинут ланац кретања подразумева креирање средине без баријера уз одговарајућу службу подршке за личну мобилност особама којима је подршка неопходна.

Елементи непрекинутог ланца кретања су:

1. Индивидуална служба подршке:
  - персонална асистенција
  - рехабилитација
  - помагала
2. Приступачно место становања
3. Приступачност јавних служби/објеката
4. Јавни простор без баријера
5. Приступачан јавни превоз прилагођен свим врстама корисника

Стратегија приступачности као основну идеју има обезбеђивање услова за непрекинут ланац кретања свих особа са отежаним кретањем.

Ланац кретања најчешће обухвата:

П о л а з н а т а ч к а •

→ кретање јавнит површината

→ приступ → главни улаз → информације у холу, коридору →

→ лифт, степениште, покретне степенице → горњи холови

→ коридор → унутрашњи приступ (врата и сл.) → одредишна

просторија (соба, канцеларија, аудиторијум...) → обављање

планиране функције → тоалет → повратна рута → и з л

а з •

→ кретање јавнит површината →

I. ЗАКОНСКИ И СТРАТЕШКИ ОКВИР

У законодавству Републике Србије постоје афирмативне мере када је у питању стварање приступачног окружења. Међутим, проблем настаје на локалном нивоу на којем не постоје адекватни ресурси за контролу и развој те области. Решавању проблема неприступачног окружења у претходном периоду приступало се неплански и без сагледавања контекста у којем се одвија реконструкција окружења. Суштина једнаког учешћа свих грађана без обзира на физичке, сензорне, интелектуалне карактеристике или године старости, није адекватно препозната. Када се ради о приступачности, углавном се мисли на особе са инвалидитетом док су друге групе грађана као што су стари људи, родитељи са малом децом, деца или особе које су привремено онеспособљене за нормално кретање, занемарени у том процесу.

Европске конвенције и законодавство Републике Србије

- Конвенција УН о правима особа са инвалидитетом
- Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, („Службени гласник РС“, бр. 33/06)
- Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији („Службени гласник РС“, бр. 55/05 и 71/05)
- Закон о планирању и изградњи, („Службени гласник РС“ број 72/09, 81/09-исправка 64/2010 -УС и 24/2011)
- Правилник о условима за планирање и пројектовање објеката у вези са несметаним кретањем деце, старих, хендикепираних и инвалидних лица („Службени гласник РС“, бр. 18/97)
- Закон о информисању (Сл. гласник РС, бр.43/03 и 61/05, чл.5)

Аспект приступачности у стратешким документима града Панчева

Стратешко планирање у граду Панчеву је уобичајена пракса осмишљавања и координирања развоја још од 2002. године када је инициран, а касније и донет Локални еколошки акциони план. Тако Панчево, тренутно, има 9 усвојених стратегија и акционих планова у различитим областима. Поред осталог, и питање приступачности је предмет стратешких докумената Панчева у којима су дефинисане поједине активности и мере.

Стратегија развоја општине Панчево 2007- 2025.

Димензија I :	Институционална инфраструктура
Циљ 2:	Заштита и коришћење природних ресурса у складу са принципима одрживог развоја
Активност:	Усклађивање планова развоја инфраструктуре посебним потребама (стари и деца)
Димензија B:	Просторно и урбанистичко планирање
Циљ 1:	Доношење стратегије социјалног становања
Активност:	Прилагођавање објеката планираних урбанистичким плановима и урбанистичким пројектима лицима с посебним потребама

Стратегија културног развоја града Панчева 2010- 2015.

Област:	Развој и неговање публике
Проблеми: 4.	Недовољно укључивање осетљивих и мањинских група у културни живот града
Циљеви: 4.1.	Стварање услова за веће социјално укључивање осетљивих, мањинских група у културни живот града уклањањем физичких баријера кроз примену закона о забрани дискриминације

Стратегија бриге о младима општине Панчево 2007- 2012.

Област: 10.	Слободно време и мобилност младих
Циљеви: 1.	Унапређење и развој садржаја слободног времена младих и доступности садржаја слободног времена младих
Мере:	Доступност-5.Омогућавање приступа младима са функционалним сметњама

Стратегија развоја спорта града Панчева 2010 - 2014.

Област:	Спорт особа са посебним потребама и инвалидитетом
Циљеви:	Унапређење услова за масовније учешће особа са посебним потребама и инвалидитетом у спортским активностима
Активности:	Прилагођавање свих спортских објеката и простора за рекреацију ове популације

У оквиру **Стратегије унапређења јавног информисања у граду Панчеву**, чија је израда у току, препорука Тима за израду Стратегије приступачности јавних објеката и површина биће и третирање приступачности информација особама са инвалидитетом.

Мисија

Стварати предуслове за самосталан живот и пуну укљученост свих грађана у све области друштвеног живота кроз заједничко усаглашено деловање свих актера локалне заједнице на обезбеђивању приступачности физичког окружења, јавног превоза, услуга намењених јавности, информација и комуникација. Новоизграђени објекти различитих намена, урбани дизајн јавних површина са пратећим мобилијаром, системи услуга и технологије треба да буду прилагођени свима, а постојећи објекти да се адаптацијом, реконструкцијом и доградњом учине доступним.

Визија

Град Панчево треба да постане функционално, безбедно, здраво и лепо место за живот у коме се уважава разноликост потреба свих грађана, омогућава лако сналажење, самосталност, независност, разумљивост важних информација, у коме су, пре свега, јавни објекти и површине физички приступачни за све грађане.

Обухват стратегије приступачности јавних објеката и површина

Имајући у виду тренутно стање у области приступачности и сложеност теме, потребу да се у стварање приступачног окружења укључи већи број институција, да се одреде финансијска средства, како би Панчево постало град приступачан за све грађане. Тим за израду Стратегије приступачности се определио да се преваходно бави **аспектом физичке приступачности** у простору. Србија је још увек информатички недовољно развијено друштво, те физичка приступачност често представља основу за остварење других права особа са отежаним кретањем.

Физичка приступачност је у надлежности самог града и то кроз уређење јавних простора и површина, издавања услова за изградњу, реконструкцију, адаптацију, санацију и одржавање објеката становања, образовања, културе, спорта, здравствене и социјалне заштите.

Тим за израду Стратегије приступачности је формирао пет радних група имајући у виду критеријуме:

1. Број корисника са отежаним кретањем
2. Поштовања непрекинутог ланца кретања (становање, кретање и посао/ задовољавање других потреба) и
3. Тематску повезаност различитих аспеката приступачности

Прва радна група се бавила **јавним објектима здравствене и социјалне заштите** које свакодневно посећује велики број корисника који имају проблем са кретањем.

Друга група је у фокусу имала **установе образовања, културе, спорта, привредне и друге објекте**, тј. објекте јавне намене који су или место за рад лица са отежаним кретањем или место где могу да задовоље друге потребе. Трећа група имала је за циљ да расветли питање **становања (приватни и друштвени станovi** као места која, на индивидуалном нивоу, представљају основ за нормалан живот).

Четврта група је обухватила питање **јавног превоза** као услова да се лица са отежаним кретањем, могу превести до жељеног места.

Пета група је разматрала питање **јавних површина** - бавила се неопходним условом приступачности јавних површина (улица, тргова, паркова, обале реке Тамиш) имајући у виду на који начин их треба уредити да би особе са отежаним кретањем, слепе и слабовиде, глуве и наглуве, могле да се безбедно крећу када се нађу ван објеката и средстава јавног превоза.

III АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА СА ЦИЉЕВИМА , ПРЕДЛОГОМ МЕРА И ПРИОРИТЕТИМА ПО ОБЛАСТИМА

Структура становништва са отежаним кретањем

На територији града Панчева према прелиминарним резултатима пописа 2011. године, живи 125.441 становника. За побољшање приступачности јавних објеката и површина у граду Панчеву од значаја су подаци о различитим категоријама особа са инвалидитетом, нарочито особа са отежаним кретањем, физичким оштећењима, урођеним и насталим услед различитих повреда, људи у колицима, са штакама и другим помагалима за кретање, слепих и слабовидних, глувих и наглувих.

Један од индикатора да постоје различите категорије особа са инвалидитетом је постојање великог броја организација цивилног друштва (у даљем тексту: ОЦД) чија је мисија ванинституционална брига о овим људима. Пошто не постоје прецизни и обједињени подаци о броју особа са инвалидитетом, прикупљени су подаци којима располажу организације цивилног друштва у граду Панчеву, Центар за социјални рад и Секретаријат за јавне службе и социјална питања Градске управе града Панчева. Више од 8% становништва је у различитим категоријама лица која као доминантну тешкоћу имају отежано кретање. (Табела бр 1.) Када се има у виду да лица старија од 65 година, учествују у структури становништва са 15% и да у тој категорији један број њих има отежано кретање, побољшање приступачности јавних објеката и површина добија на значају.

Према подацима Секретаријата за јавне службе и социјална питања, у граду Панчеву се годишње роди око 1150 деце, тако да је процена да континуирано постоји око 2300 малишана узраста до 2 године у колицима које родитељи воде са собом приликом обављања куповине, банкарских, здравствених, социјалних и других потреба, тако да је физичка приступачност јавних објеката и површина веома важна за најмлађе суграђане и њихове родитеље.

Према последњем попису становништва из 2002. године, у граду Панчеву је било 2922 (2,3%) неписмених. Овој категорији становништва су директно или индиректно недоступни сви јавни објекти. Приступачност би била за њих побољшана увођењем визуелних симбола (cultural free) на улазима, у холовима, степеништима, лифтовима, на шалтерима тих објеката. Сличан проблем имају и припадници различитих националних мањина који слабије користе српски језик и писмо, као и особе са интелектуалним тешкоћама.

Ознаке довољне величине зрачених боја и светлости, мапе локација на мањој висини су корисне

Табела број 1.

Подаци о лицима са отежаним кретањем у граду Панчеву

Рб	Категорија особа са инвалидитетом	Доминантна функционална тешкоћа	Број	%
1.	Оболели од мултипле склерозе	отежано кретање	45	0,04
2.	Параплегичари и квадриплегичари	кретање искључиво у инвалидским колицима	40	0,03
3.	Слепи и слабовиди	отежано кретање и комуникација	301	0,24
4.	Глуви и наглуви	отежано кретање и комуникација	1120	0,89
5.	Оболели од церебралне парализе и сродних оштећења	отежано кретање и комуникација	213	0,17
6.	Дистрофичари	отежано кретање	55	0,04
7.	Инвалиди рада	комбиновано	6000	4,78
8.	Инвалиди рата	отежано кретање	52	0,04
9.	Деца до 2 године старости	кретање у колицима	2300	1,83
10.	Деца из друштвено осетљивих група услед сметњи у развоју и инвалидитета	комбиновано	300	0,02
	УКУПНО		10.426	8,08

Примери добре праксе у граду Панчеву на побољшању приступачности

- У току 2011. године изграђене су рампе између тротоара и пешачких прелаза у оквиру раскрсница у центру Панчева и постављени су звучни или говорни семафори на најфреквентнијим раскрсницама у центру града (укрштање Улица Војводе Радомира Путника и Жарка Зрењанина, Улица Жарка Зрењанина и Милорада Бате Михајловића, Улица Војводе Радомира Путника и Карађорђева, Улица Карађорђева и Браће Јовановић).
- Основна школа у Качареву је адаптирана за несметан прилаз деци са отежаним кретањем. За основне школе у Јабуци, Старчеву и Долову 2011. године обезбеђена су и реализована буџетска средства за изградњу рампи на улазима у школске објекте, тако да су ове школе приступачне.
- Сваке године Градска управа Панчево расписује јавни позив ОЦД за пројекте у области социјалне заштите, за коју се планирају средства у градском буџету. У току 2009. и 2010. године подржана су 22 пројекта ОЦД у области социјалне заштите и издвојено укупно средстава 7. 711.703,00 динара.
- У Градској библиотеци су 2012. године започети радови на постављњу подизне платформе на улазу у зграду (4 степеника), чиме ће се омогућити приступ особама у инвалидским колицима и другим помагалима.
- Градска управа града Панчева, у сарадњи са Националном заједницом за запошљавање - Филијала Панчево, подстиче запошљавање осетљивих група издвајајући буџетска средства за суфинансирање запошљавања.

- ☑ Градска управа је, за неометани приступ свим својим службама, инсталирала у улазном холу подизну платформу до нивоа лифта и извршила реконструкцију Градског услужног центра.
- ☑ Културни центар Панчева је приступачан за теже покретљива лица – омогућен је приступ кафеу, биоскопској/позоришној сали и изабинском простору
- ☑ Поједине пословнице банака на територији града Панчева су поставиле монтажне рампе како би и теже покретљива лица могла да буду њихови клијенти
- ☑ Све главне раскрснице у центру града имају оборене ивичњаке

Ресурси

У граду Панчеву постоји неколико јавних и јавно-комуналних предузећа, установа, институција као и градска управа у чијој је надлежности брига о физичкој приступачности јавних објеката и површина које представљају локалне ресурсе за имплементацију Стратегије приступачности :

ЈП "Дирекција за изградњу и уређење Панчева", Панчево,
 ЈКП "Зеленило", Панчево,
 ЈКП «Хигијена», Панчево,
 ЈКП „АТП“, Панчево,
 ЈП "Градска стамбена агенција Панчево", Панчево,
 Секретаријат за заштиту животне средине, урбанизам, грађевинске и стамбено-комуналне послове,
 Секретаријат за јавне службе и социјална питања и
 Агенција за саобраћај Градске управе града Панчева

Најактивније ОЦД које су сензибилисане за решавање проблема приступачности у граду Панчеву су: Иницијатива за инклузију «Велики мали», Спортски клуб за децу и омладину са посебним потребама «Кликер», Удружење оболелих од мултипле склерозе "Јужни Банат", Удружење параплегичара Јужног Баната, Асоцијација за церебралну парализу Јужнобанатског округа "Дуга стрела", Удружење „На пола пута“, Међуопштинска организација Савеза слепих Србије, Међуопштинска организација глувих и наглувих, Удружење за церебралну парализу и сродна оштећења, Удружење дистрофичара Јужнобанатског округа, Окружна организација цивилних инвалида рата, Савез инвалида рада.

Наведене ОЦД су реализатори великог броја пројеката који представљају раличите врсте подршке људима са инвалидитетом, веома добро познају њихове проблеме и потребе и могу дати велики допринос у креирању адекватних решења за уклањање физичких баријера и побољшање приступачности јавних објеката и површина.

Осим потребе за обезбеђивањем финансијских средстава, постоји и потреба за доношењем локалних одлука и решења за спровођење мера предвиђених Стратегијом приступачности.

Подизање нивоа знања и јавне свести о значају приступачности за друштвени и економски развој је неопходни ресурс за имплементацију Стратегије.

Општи циљеви

1. Унапређивање услова за систематско решавање проблема приступачности путем израде база података о јавним објектима и површинама, утврђивања аутентичних специфичних потреба становништва и издвајања подстицајних средстава из буџета града и екстерних извора за адаптацију постојећих објеката.
2. Сензибилизација и унапређење знања кључних учесника о архитектонској приступачности путем јавних презентација, информисања и едукације стручњака у различитим делатностима, посебно у планирању, пројектовању и изградњи.
3. Побољшање приступачности јавних објеката и површина свим грађанима путем синхронизованог деловања различитих јавних служби, установа, друштвених и приватних предузећа и ОЦД.

1. ЈАВНИ ОБЈЕКТИ ЗДРАВСТВЕНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

а) Објекти здравствене заштите

Објекти здравствене заштите су: Општа болница Панчево, Дом здравља Панчево, "Апотека Панчево" и Заводи. На основу детаљне анализе стања објеката у области здравствене заштите утврђено је да је **Општа болница Панчево** физички приступачна, од 31 објекта **Дома здравља** 20 објеката није физички приступачно, од 18 **апотека**, свега 9 објеката је физички приступачно, 2 су делимично, а 7 није уопште приступачно. Од три **Завода** приступачни су објекти новије градње (Републички завод за пензијско и инвалидско осигурање и Завод за јавно здравље Панчево), док Републички завод за здравствену заштиту није приступачан.

Табела број 2.:

Преглед физичке приступачности здравствених објеката са предлогом мера

Р.бр.	Назив објекта	Приступачност	Проблем	Мера
1.	Општа болница Панчево	приступачан		
2.	Дом здравља Панчево	неприступачан	20 степеника на улазу, два спрата	рампа 20м, лифт
2.1.	Централна зграда	неприступачан	неадекватна рампа	нова рампа
2.2.	Центар за превентивне здравствене услуге	неприступачан	- // -	- // -
2.3.	Службе за здравствену заштиту одраслих			
2.3.1.	ЗС Центар	неприступачан	неад.рампа	нова рампа
2.3.2.	ЗС Нови Свет	приступачан		
2.3.3.	ЗС Горњи град	приступачан		
2.3.4.	ЗС Доњи град	неприступачан		рампа
2.3.5.	ЗС Нови град	неприступачан		рампа
2.3.6.	ЗС Стрелиште	неприступачан	5 степеника, спрат	рампа 5м, лифт
2.3.7.	ЗС Тесла	неприступачан	5 степеника, спрат	рампа 5м

2.3.8.	ЗС Жељезничка амбуланта	приступачно приземље	спрат недоступан	лифт
2.3.9.	ЗС Котеж	приступачан улаз/рампа	спрат недоступан	лифт
2.3.10.	ЗС Војловица	неприступачан		рампа
2.3.11.	ЗС Младост	приступачан		
2.3.12.	ЗС Старчево	приступачан		
2.3.13.	ЗС Омољица са амбул. Иваново	неприступачан		рампа
2.3.14.	ЗС Бан. Брестовац	неприступачан		рампа
2.3.15.	ЗС Јабука	приступачан		
2.3.16.	ЗС Глогоњ	приступачан		
2.3.17.	ЗС Качарево	приступачан		
2.3.18.	ЗС Долово са амбул. Стари Тамиш	приступачан		
2.3.19.	ЗС Банат. Ново Село	неприступачан		рампа
2.4.	Служба за здравствену заштиту радника			
2.4.1.	ЗС Медицине рада Центар	приступачан		
2.4.2.	ЗС медицине рада ХИП	неприступачан		
2.4.3.	ЗС медицине рада Рафинерија	неприступачан		
2.4.4.	Диспанзер инд. Стакла	објекат није у функцији		
2.4.5.	Диспанзер „Нова Утва“	објекат није у функцији		
2.5.	Служба за здравствену заштиту деце и омладине			
2.5.1.	Диспанзер за предшколску децу	неприступачан	неадекватна рампа	рампа
2.5.2.	Диспанзер за школску децу	неприступачан	неадекватна рампа	рампа
2.6.	Специјалистичке здравствене службе			
2.6.	Сл. за здр. заштиту жена	неприступачан	неадекватна рампа	нова рампа
2.6.1.	Служба за стоматологију	неприступачан	неадекватна рампа	нова рампа
2.6.2.	Сл. за радиолошку дијагностику	неприступачан	неадекватна рампа	нова рампа
2.6.3.	Сл. за лаборатор. дијагностику	неприступачан	неадекватна рампа	нова рампа
3.	„Апотека Панчево“ Панчево			
3.1.	Центар Панчево	приступачан		
3.2.	Карађорђ. Панчево	неприступачан	20 степеника	рампа 20м
3.3.	Хигија Панчево	приступачан		
3.4.	Котеж Панчево	приступачан		
3.5.	Стрелиште Панчево	приступачан	спрат	споља лифт
3.6.	Војловица Панчево	неприступачан	прилаз	рампа
3.7.	Карађорђ. Панчево	неприступачан	прилаз	рампа
3.8.	Свети Сава Панчево	неприступачан	прилаз	рампа
3.9.	Младост Панчево	неприступачан	прилаз	рампа
3.10.	Ж. Зрењан. Панчево	неприступачан	прилаз	рампа
3.11.	Апотека Качарево	приступачан		
3.12.	Апотека Долово	делим. приступ.	прилаз	

3.13.	Апотека Омољица	приступачан		
3.14.	Апотека Старчево	неприступачан	прилаз	
3.15.	Апотек. јед. Глогоњ	приступачан		
3.16.	Апотек. јед. Б. Брест.	приступачан		
3.17.	Апотек. јед. Јабука	делим. приступ.	прилаз	
3.18.	Апотек. јед. Иваново	приступачан	ниско приз.	
4.	Заводи			
4. 1.	Завод за јавно здравље Панчево	Нови објекат - приступачан		
4.2.	Републички завод за здравствену заштиту	неприступачан	неприлагођ. ентеријер, високи шалтери, 2 степеника	рампа 2м
4.3.	Републички завод за ПИО	Нови објекат – приступачан		

Напомена:

На основу мишљења и искуства Удружења параплегичара Јужног Баната, постоји могућност минималног одступања у броју степеника (један степеник – један метар рампе, пад рампе 5-7%). Међутим, код већине објеката изградња рампе је отежана због непосредног изласка са степеништа на тротоар. Посебан проблем је излаз са паркинг места (и инвалидских) на тротоар који је неприступачан због банке које дели тротоар од паркинг места.

б) Објекти социјалне заштите

Далеко је боље стање физичке приступачности објеката социјалне заштите што је диктирала структура корисника услуга социјалне заштите, који претежно имају различите врсте посебних потреба.

Табела број 3:

Преглед физичке приступачности објеката социјалне заштите

Р.б.	Назив објекта	Приступачност	Проблем
1.	Центар за социјални рад „Солидарност» Панчево“	приступачан	
2.	Установа за смештај и збрињавање старих „Геронтолошки центар“ Панчево	приступачан	
3.	Клубови за стара лица и служба помоћи у кући и кућна нега Панчево	делимично приступачан	Грађевинско ограничење
4.	Дом за децу и омладину без родитељског старања „Спомена“ Панчево	приступачан	
5.	Дом слепих „Збрињавање“ Панчево	приступачан	
6.	Дом за лица ометена у менталном развоју „Срце у јабуци“ Јабука	приступачан	
7.	Дневни боравак за децу са сметњама у развоју - ОШ „Мара Мандић“ Панчево	приступачан	

2. ЈАВНИ ОБЈЕКТИ - УСТАНОВЕ ОБРАЗОВАЊА, КУЛТУРЕ, СПОРТА, ПРИВРЕДНИ И ДРУГИ ОБЈЕКТИ

а) Образовање

На територији града Панчева постоји 20 основних школа од чега 11 у граду, а 9 у насељеним местима: Јабука, Глогоњ, Качарево, Банатско Ново Село, Долово, Старчево, Омољица, Банатски Брестовац и Иваново. Све школе су осмогодишње, а школске 2011/2012 године их је похађало 10.404 деце. Средњих школа има 8, налазе се у граду и у њима је 5.563 ученика/ученица у 2011/2012 школској години. Законом о основама система образовања и васпитања Републике Србије створена је могућност и обавеза да школе прихватају децу са тешкоћама у развоју. Инклузивни приступ је заснован на идеји равноправности и поштовања људских права, а инклузивно образовање је део система вредности у коме свака особа мора бити уважавана, а различитости се разумевају као богатство и извор учења. Један од услова без кога нема инклузије је физичка приступачност школских објеката. У програм инклузије деце из друштвено осетљивих група услед сметњи у развоју и инвалидитета, у редован систем образовања, на територији града Панчева, је укључено шест градских и једна сеоска основна школа (добиле грант од Министарства просвете и науке Републике Србије):

- ОШ "Борисав Петров Браца" Панчево,
- ОШ "Бранко Радичевић" Панчево,
- ОШ "Братство Јединство" Панчево,
- ОШ "Васа Живковић" Панчево,
- ОШ "Исидора Секулић" Панчево,
- ОШ "Мирослав Антић" Панчево и
- ОШ "Вук Стефановић Караџић" Старчево

Пема подацима Секретаријата за јавне службе и социјална питања у градским школама има 126, а у насељеним местима 41 дете из друштвено осетљивих група услед сметњи у развоју и инвалидитета, међу којима један број има отежано кретање. Од 20 постојећих школа једино је основна школа у Качареву адаптирана за несметан прилаз деци са отежаним кретањем и то само на приземној етажи. Ни у једној школи није приступачан простор на спратовима. За основне школе у Јабуци, Старчеву и Долову 2011. године обезбеђена су и реализована буџетска средства за изградњу косих прилаза - рампи у школске објекте. Ниједна од средњих школа није прилагођена лицима са отежаним кретањем.

Стоматолошки факултет у Панчеву се налази у школском објекту ОШ "Браца Петров" који је неприступачан, док новосадски Факултет за менаџмент има експозитуру у Панчеву, у објекту МЗ Центар који је приступачан.

Рампа

*Лифт:
ознака за колица
спуштен панел са тастерима
ознаке на Брајевом писму на тастерима
аудио наговештавање спрата
повећање простора лифта и сл.*

*Унутрашње различите тактилне
површине користе се да упозоре
кориснике на различите делове
објекта, на промену нивоа на почетку и
на крају рампи, степениста и лифтова*

б) Култура

У граду Панчеву постоји 15 установа културе: Историјски архив, Народни музеј, Завод за заштиту споменика културе, Градска библиотека, Културни центар Панчева, Дом омладине Панчево односно 9 домова културе у насељеним местима (ДК "29. новембар" Старчево, ДК "Вук Караџић" Омољица, ДК "4. октобар" Банатски Брестовац, ДК "Жарко Зрењанин" Иваново, ДК "3. октобар" Банатско Ново Село, ДК "25. мај" Долово, ДК "Кочо Рацин" Јабука, ДК "Братство Јединство" Качарево и ДК "Младост" Глогоњ). Једино је Културни центар Панчево прилагођен свим категоријама корисника (омогућен је приступ позоришној, односно биоскопској сали и постоји лифт за употребу изабинског простора), док остале установе културе имају различите облике физичких баријера. Градска библиотека је приступачна у приземљу (у току је израда улазне подизне платформе), док је спрат неприступачан. Народни музеј Панчево је такође неприступачан у приземљу и на спрату.

Рампа

в) Спорт

За одржавање већине спортских терена и објеката задужено је ЈКП "Младост Панчево" које чине: СРЦ "Стрелиште", СРЦ "Младост" и мањи број других спортских локација у граду.

Према анализи Елабората реформе система спорта и физичке културе, која је рађена 2003. године на подручју града Панчева, не постоји ниједан у потпуности изграђен и опремљен спортски објекат, тако да је већина спортских објеката и терена физички неприступачна.

Табела број 4.

Преглед физичке приступачности спортских објеката и терена са предлогом мера

Р.б.	Назив објекта, терена	приступачност	Проблем	Мера
1	Хала спортова на СРЦ "Стрелишту"	неприступачно	5 степеника; спрат недоступан	Рампа и лифт
2	Затворени Базен на СРЦ "Стрелишту"-мали и велики	неприступачно	Неадекватна рампа Недоступан улаз у воду и туш кабине	Нова рампа и лифт за базен, адекватне туш кабине
3	Отворени базен на СРЦ "Стрелишту"	неприступачно	Недоступан улаз у воду и туш кабине	Лифт за базен, адекватни тушеви
4	Теретана на СРЦ "Младост"	неприступачно	6 степеника	рампа
6	Тенис терени на СРЦ "Младост"-6	неприступачно	Уска врата	Проширити улаз на терен
7	Тенис терени на СРЦ "Стрелиште"-2	приступачно		
8	Терен Биџ волеј-1 на СРЦ "Младост"	неприступачно	Уска врата	Проширити улаз на терен
9	Трим стаза на СРЦ "Младост"	приступачно		
10	Трим стаза у Народној Башти -1	приступачно		
11	Кошаркашки терен на СРЦ "Младост"-1	приступачно		
12	Рукометни терен на СРЦ "Младост"-1	приступачно		
13	Одбојкашки терен на СРЦ "Младост"-1	приступачно		
14	Терен за мали фудбал на СРЦ "Младост"-1	приступачно		
15	Терен за велики фудбал на СРЦ "Младост" -1	приступачно		
16	Помоћни терен за фудбал на СРЦ "Младост"-1	приступачно		
17	Терен за хокеј на	неприступачан	Постојање канала	Премошћавање

	трави - СРЦ"Стрелиште"			канала
18	Тенис - терени код Дома ЈНА -2	неприступачно	Уска врата	Проширити улаз на терен
19	Помоћни терен за фудбал на СРЦ "Стрелиште"-1	неприступачно	Постојање канала	Премошћавање канала
20	Фудбалски терен на Градском стадиону- 1	приступачно		
21	Рагби терен на Градском стадиону- 1	неприступачно	Велики успон до терена	Нивелација приступа
22	Рукометни терен на Градском стадиону- 1	неприступачно	Неодржаван терен	Сређивање терена
23	Фудбалски терен "Војловица"-1	приступачно		
24	Фудбалски терен у Јабуци-1	приступачно		
25	Фудбалски терен у Омољици-1	приступачно		
26	Фудбалски терен у Старчеву-1	приступачно		
27	Фудбалски терен у Глогоњу-1	приступачно		
28	Просторије Веслачког клуба "Тамиш" са салом за вежбање	неприступачно	нема превоза преко Тамиша	Изградња пасареле
29	Просторије Кајак клуба "Панчево"(са теретаном)-1	неприступачно	2 степеника	рампа
30	Просторије Бокс клуба са салом за вежбање	неприступачно	6 степеника	рампа
31	Стрељана на Стрелишту-1	приступачно		
32	Стрељана на Котежу-1	приступачно		
33	Просторије СД "Партизан - сала за вежбање и теретана	неприступачно	1 степеник и узан пролаз, неприступачне свлачионице	Рампа, адаптација свлачионица
34	Атлетска стаза на Градском стадиону- 1	приступачно		
35	Фудбалски терен у Качареву-1	приступачно		
36	Вештачко језеро у Качареву (уређено за пливање)-1	приступачно		
37	Куглана-1	приступачно		
38	Стаза за спортски риболов на Градском кеју-1	приступачно		

39	Стаза за спортски риболов у Јабуци-1	неприступачно	Стрма обала	Уређење обале
40	Хиподром-1	приступачно		
41	Фудбалски терен у Брестовцу-1	приступачно		
42	Стаза за спортски риболов у Иванову-1	неприступачна	Стрма обала	Уређење обале
43	Фудбалски терен у Иванову-1	приступачно		

* Табелом нису обухваћени школски спортски објекти и терени, терени који су намењени за спортске активности и рекреацију на јавним површинама и објекти фитнес клубова у приватном власништву који нису финансирани из градског буџета.

Лифт за базен

г) Привреда

Према подацима из 2011. године у Панчеву послује 5390 радњи и 2791 предузеће, од чега је већина у приватном власништву. Већина објеката је неприлагођена корисницима са отежаним кретањем. Примера ради, објекти као што су МУП (стари) са 3 степеника, Банка "Интеса" са 2 степеника, "Дунав осигурање" са 7 степеника, Пошта 2 у улици Д. Туцовића са 10 степеника, су потпуно недоступни за особе у инвалидским колицима, као и за већину особа са отежаним кретањем. На овај начин се догађа двострука дискриминација наведених особа, са једне стране имају тешкоћа да у директном контакту користе услуге различитих организација, а са друге стране, теже се запошљавају у њима због физичке неприступачности објеката у којима се одвија делатност. Позитиван пример представљају неке банке које су поставиле рапме како би њихов простор био доступан свим корисницима.

Табела број.5.

Стање и проблеми физичке приступачности школских, привредних и објеката културе са предлогом мера

Проблем	Мера	Време реализ.	Одговорн. за реализац.
Школе нису прилагођене инклузивном образовању/нису	1. Израда пројеката за адаптацију школа које су типски грађене 2. Израда Упутства за неопходне процедуре при адаптацији школа	2012-2014.	Основне и средње школе, Градска управа

приступачне деци са отежаним кретањем	3. Обезбеђивање различитих извора финансирања ради адаптације објеката		Панчево
Објекти грађени у предходним временима нису прилагођени данашњим стандардима	1. Припрема евиденције јавних објеката према степену приступачности са приоритетима 2. Припрема пројектне документације ради адаптације објеката 3. Веће анагажовање установа /предузећа/ организација ради прилагођавања објеката свим корисницима	2012-2013.	Дирекција за изградњу и уређење Панчева, Градска управа Панчево, удружења грађана, пројектни бирои
Непостојање просторних услова у оквиру припадајуће парцеле за изградњу рампи	1. Израда анализе „проблематичних“ јавних објеката и изналежење прихватљивих решења 2. Прибављање сагласности за уступање јавног простора ради адаптације објеката особама са отежаним кретањем 3. Већа флексибилност надлежних институција приликом изналажења оптималног решења	2013-2015.	Градска управа Панчево, Дирекција за изградњу и уређење Панчева, Завод за заштиту споменика културе
Скупа адаптација постојећих јавних објеката и недостатак средстава	1. Расписивање конкурса за суфинансирање адаптације друштвених и приватних објеката јавне намене 2. Обезбеђивање средстава из међународних и домаћих фондова 3. Логистичка подршка послодавцима који желе да пословни простор прилагоде корисницима са отежаним кретањем 4. Успостављање годишњег признања за послодавце који су направили највећи помак у области приступачности	2012-2015.	Град Панчево, Установе, ЈП; ЈКП и друга предузећа
Недовољно знања за пројектовање приступачних објеката	1. Организовање обуке за пројектанте, израда приручника и подршка приликом добијања дозвола/сагласности	2012-2015.	Струковне организације
Тешкоће у примени мера приступачности на објекте под заштитом, а да се не наруше споменичка својства	1. Сарадња са другим заводима за заштиту споменика културе ради размене искуства 2. Припрема упутства за пројектанте/инвеститоре са добрим примерима адаптације објеката који су под заштитом 3. Компромисна решења (делимична	2012-2015.	Завод за заштиту споменика културе, пројектни бирои, струковне организације

	адаптација објекта, изградња рампи/лифтова и сл.)		
--	---	--	--

Денивелисан шалтер са подигнутим и спуштеним плочама

д) Управа

Један од јавних објеката који у великој мери задовољава стандарде приступачности је Градска управа града Панчева у којој су, при реконструкцији дела приземља и успостављања Градског услужног центра, поштовани стандарди неометаног кретања свих корисника. Такође, објекат је опремљен платформом која омогућава приступ до лифтова, а преко њих и несметано кретање до свих спратова. Систем обележавања канцеларија у приземљу, првом и другом спрату прилагођен је слепим и слабовидим лицима, а у оквиру Услужног центра постоји инфотабла са Брајевом азбуком.

Физичка приступачност објеката у којима раде месне заједнице у самом граду је задовољавајућа. Од 9 насељених места само у Качареву је физички приступачан објекат месне заједнице, у Старчеву је приступачан само спољашњи улаз, док су објекти у осталим насељеним местима физички неприступачни.

Табела број 6.

Преглед физичке приступачности објеката месних заједница

РБ	Месна заједница	Приступачност објекта	Напомена
1.	ГОРЊИ ГРАД, Браће Јовановића бб, ПАНЧЕВО	приступачан	Улаз је у равни са тротоаром
2.	ЦЕНТАР, М. Горког бр. 25, Панчево	приступачан	Коса стаза / рампа
3.	ТЕСЛА, Лава Толстоја бр. 78б, Панчево	приступачан	Улаз је у равни са тротоаром
4.	СТРЕЛИШТЕ, Вељка Влаховића бр. 19, Панчево	приступачан уз помоћ друге особе	Улаз 1степеник, на пешачком прелазу у непосредној близини су оборени ивичњаци
5.	ВОЈЛОВИЦА, Трг XII Војвођанске бригаде бр. 5, Панчево	приступачан	Улаз је у равни са тротоаром, а при улазу салу постоји коса стаза/рампа
6.	СТАРИ ТАМИШ,	приступачан	Улаз је у равни са

	Кестенова бр. 4, Панчево		тротоаром
7.	МЛАДОСТ, Јастребачка бр. 5, Панчево	приступачан	Улаз је у равни са тротоаром
8.	Б. Н. СЕЛО, Маршала Тита бр. 67	неприступачан	Улаз са 3 степеника
9.	Б. БРЕСТОВАЦ, М. Тита бр. 4а	неприступачан	Улаз и спрат 26 степ.
10.	ДОЛОВО, Краља Петра I бр. 5	неприступачан	Улаз и спрат 20 степ.
11.	ГЛОГОЊ, Београдска бр. 7	неприступачан	Улаз са 2 степеника
12.	ИВАНОВО, Б.Кидрича бр. 9	неприступачан	Улаз са 3 степеника
13.	ЈАБУКА, Трг Бориса Кидрича бр. 1	неприступачан	Улаз и унутра 4 степен.
14.	КАЧАРЕВО, М.Тита бр. 37	приступачан	Коса стаза / рампа
15.	ОМОЉИЦА, Цара Душана бр. 2	неприступачан	Улаз са 3 степеника
16.	СТАРЧЕВО, Панчевачки пут бр. 1	делимично приступачан	Улаз подигнут, унутар објекта 3 степеника

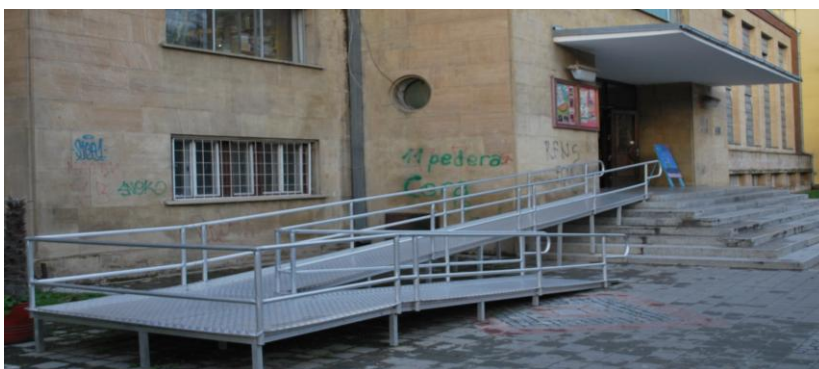
Табела број 7.

Опти проблеми приступачности јавних објеката и мере

ПРОБЛЕМИ	МЕРЕ
1. Постојање архитектонских баријера у екстеријеру: - непостојање лифтова у одређеним јавним објектима - неприлагођена степеништа - недовољно обележених паркинг места - недовољно обележених стаза за следе	- Уклањање баријера на постојећим објектима постављањем рампи, спољних лифтова или система са степенишним платформама. - Реорганизација и адаптација постојећих паркинга, изналагање решења за нове - Постављање гумених стаза за следе - Доследно спровођења прописа за издавање налепница "особа у колицима"
2. Постојање архитектонских ентеријерских баријера: - ширина врата и прагови на вратима - неадекватно опремљене просторије од јавног значаја - неприлагођена висина шалтера различитим категоријама корисника	- Унутрашњом организацијом и распоредом служби у простору, обезбедити приступачност одређеним комисијама и службама смештајући их у приземља - Адаптација постојећих шалтера постављањем шалтера на два нивоа
3. Недостатак финансијских средстава за адаптацију, реконструкцију јавних објеката и површина	- Планирање посебних буџетских линија обезбеђење извора финансирања из домаћих и страних фондова
4. Непостоје мапирани проблеми о архитектонским баријерама као ни предлози за превазилажење.	-Израда детаљне евиденције баријера, одређивање приоритета и доношење конкретних стручних предлога решења
5. Недовољно едуковани запослени (у јавном сектору и услугама) за асистирање особама са инвалидитетом.	- Организовање едукативних програма за запослене у циљу подизања нивоа знања и обучености

Приступна рампа, ентеријер - различита обрада подне површине, денивелисан шалтер

Улазна рампа - позориште у Новом Саду

3. СТАМБЕНЕ ЗГРАДЕ, ПРИВАТНИ И ДРУШТВЕНИ СТАНОВИ

а) Објекти вишепородичног становања

У оквиру града Панчева, по старој евиденцији која датира из деведесетих година прошлог века, постоји око 400 стамбених зграда вишепородичног становања.

Нови објекти вишепородичног становања, који су у међувремену изграђени, углавном од стране приватних инвеститора, нису у евиденцији Градске стамбене агенције Панчево.

За сада, на територији града Панчева једини новоизграђени објекти вишепородичног становања у друштвеној својини који имају обезбеђене приступне рампе за улазак инвалида у објекат су три зграде у Панчеву и једна у Јабуци, које су изграђене из донација за расељена лица.

На изграђеним вишепородичним стамбеним зградама чији су инвеститори приватна лица, а објекти су пројектовани након ступања на снагу Правилника о условима за планирање и пројектовање објеката у вези са несметаним кретањем деце, старих, хендикепираних и инвалидних лица („Сл. гласник РС“, бр.18/97) и Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС“ број 72/09, 81/09-исправка 64/2010 и 24/2011) углавном су примењене прописане мере.

б) Објекти породичног становања

Не постоји евиденција породичних стамбених објеката који су претежно изграђени од стране приватних инвеститора, нити евиденција броја корисника са отежаним кретањем, односно особа са инвалидитетом који живе у њима.

Категоризацију објеката са становишта приступачности могуће је урадити тек након евидентирања комплетног стамбеног фонда вишепородичног и породичног становање, као и обилазака постојећих и новосаграђених стамбених објеката.

Претпоставља се, са великом вероватноћом, да објекти пројектовани и изграђени након ступања на снагу Правилника о условима за планирање и пројектовање објеката у вези са несметаним кретањем деце, старих, хендикепираних и инвалидних лица, имају солидно испуњене услове приступачности. Скоро сви објекти пројектовани и изграђени пре ступања на снагу наведеног правилника имају неприступачне улазе, лоше димензионисане поједине елементе, отежану комуникацију у оквиру објеката итд.

породично становање:

рампа

унутрашњи лифт- седиште

санитарни мобилијар

Табела број 8.

Општи проблеми физичке приступачности стамбених објеката са предлогом мера

ПРОБЛЕМИ	МЕРЕ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦ.	ОДГОВОРН. ЗА РЕАЛИЗАЦИЈУ
Поједини вишепородични објекти заузимају 100% површине своје парцеле или су улази фронтално постављени на самој регулационој линији, те се приступне рампе поред појединих објеката могу лоцирати само на јавној површини.	а) Одлукама на нивоу Града омогућити изградњу рампи, лифтова или система са степенишним платформама на јавним површинама уз објекат, у зависности од ширине тротоара. (одлука би се односила на постојеће-изграђене објекте у претходним временима) б) Код пројеката новопланираних објеката, поштрити контролу примене позитивних важећих прописа, стандарда и норматива у процедури прибављања грађевинске дозволе. Стандарде приступачност применити на грађевинској парцели на којој се налази планирани објекат и унутар габарита планираног објекта.	2012-2015.	Скупштина Града Панчева на предлог стручних служби Скупштина станара према условима стручних служби Стручна служба ГУ: Секретаријат за заштиту животне средине, урбанизам, грађевинске и стамбено -комуналне послове Секретаријат за инспекцијске послове
Изглед стамбених објеката под заштитом Завода за заштиту споменика културе Града се не може нарушавати	По сваком појединачном захтеву разматрати могућност адекватног решења	2012-2015	Завод за заштиту споменика културе Панчева и ГУ Панчево
Постојећи, вишепородични стамбени објекти (П+4) надграђени са етажама без лифта	Изградња фасадних лифтова	2012-2015	Скупштина станара према условима стручних служби
Адаптација стамбених јединица у којима живе лица са посебним потребама	Расписивање конкурса за суфинансирање адаптације ових стамбених јединица	2012-2015	Скупштина Града Панчева на предлог стручних служби
Не постоји евиденција објеката вишепородичног становања	Ангажовати на нивоу Града екипе које ће прикупити потребне податке	2012-2012	Градска стамбена агенција Волонтери и стручне службе на нивоу Града
Не постоји евиденција особа са инвалидитетом у објектима вишепородичног становања	Ангажовати на нивоу Града екипе које ће прикупити потребне податке	2012-2012	Градска стамбена агенција Волонтери и стручне службе на нивоу Града

4. ЈАВНИ ПРЕВОЗ

У функцији јавног превоза путника у граду Панчеву је превоз путника аутобусима (линијски превоз путника у градском, приградском и међумесном превозу), јавни превоз такси возилима које обављају регистрована такси удружења, као и међуградски железнички превоз путника „Беовозом“ који повезује град Панчево са Београдом. Поред наведених, јављају се и међуградски превози путника превозника који су регистровани у другим општинама и градовима.

За анализу приступачности од највећег значаја су превозници који одржавају редовне линије у граду Панчеву. Поред такси удружења, односно такси превозника који обављају ванлинијски превоз, највећи значај и највећи удео у укупном превозу путника има јавно комунално предузеће „Аутотранспорт Панчево“.

Анализом је утврђено да је највећи проблем у погледу приступачности возилима јавног превоза путника неодговарајућа висина платоа појединих аутобуских стајалишта у односу на висину првог улазног степеника возила за превоз путника - аутобуса, лоша повезаност појединих платоа аутобуских стајалишта са пешачким стазама, као и то да не постоји одговарајући број нископодних аутобуса са покретним рампама прилагођених за превоз особа у инвалидским колицима и других особа са отежаним кретањем.

Када је у питању могућност превоза особа у инвалидским колицима ауто такси превозом, утврђено је да не постоји проблем у погледу превоза, под условом да су инвалидска колица конструисана тако да се могу расклопити и сместити у пртљажни простор возила. У услугу превоза укључена је и помоћ у погледу расклапања и састављања инвалидских колица у возило, као и асистенција особама са отежаним кретањем приликом уласка односно изласка из возила од стране возача такси возила.

Табела број 9.: Преглед стања транспортних објеката са предлогом мера

ПРОБЛЕМИ	МЕРЕ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗАЦ.	ОДГОВ. ЗА РЕАЛИЗАЦ.
Отежан улазак особа са инвалидитетом, немогућност уласка особа у инвалидским колицима у возила јавног градског превоза ЈКП „АТП“ Панчево	Приликом обнављања возног парка потребно је планирати набавку нископодних аутобуса са покретним рампама прилагођених за превоз особа у инвалидским колицима	Према плану обнове возног парка, до 2015.	ЈКП „АТП“ Панчево
Не постоје рукохвати у појединим возилима ЈКП „АТП“ Панчево, који омогућавају лакши улазак у аутобусе	Постављање руковата у сва возила јавног градског превоза путника на местима уласка у возило односно на вратима возила	2012.	ЈКП „АТП“ Панчево
Поједина аутобуска стајалишта нису приступачна особама са инвалидитетом (не	Реконструкција аутобуских стајалишта у складу са позитивним законским прописима, стандардима,	2013.	Град Панчево, Агенција за саобраћај

постоје рампе, препреке у виду степеница, неповезаност са пешачким стазама...)	нормативима и правилима струке који се односе на ову врсту објеката		
Отежан улазак особа са инвалидитетом, немогућност уласка особа у инвалидским колицима у железничка возила Беовоза јавног међуградског превоза путника ЈП „Железнице Србије“	Опремање једног службеног места (железничке станице) прилазом без степеништа са посебном мобилном дизалицом којом се подижу особе у инвалидским колицима ради уласка/изласка у путнички вагон	2012 до 2015.	Град Панчево, Градска управа у сарадњи са ЈП „Железнице Србије“

Превозна средства са покретним рампама

5. ЈАВНЕ ПОВРШИНЕ

Реализација приступачности јавних површина /улица, тргова, паркова, обале реке/ има приоритет у остварењу принципа приступачности одређеног овом стратегијом - **непрекинутог ланца кретања**. Смисао непрекинутог ланца кретања је да инвалидно лице или особа са отежаним кретањем може самостално и без великог напора да изађе из стана, обави неки посао, задовољи одређене потребе и да се након тога врати у свој стан.

Стварање приступачних јавних површина у Панчеву и насељеним местима града Панчева је у почетној фази. Приликом интервенција на јавним површинама, у наредном периоду, важно је примењивати следеће препоруке које се односе на:

А. Јавне површине намењене кретању пешака

– повремена или трајна забрана саобраћаја моторних возила у улицама у којима је повећана фреквенција кретања пешака,

- уклањање тротоара, као препреке у виду денивелације терена из уских улица које пешаци учестало користе - интегрисане улице,
- јасно разграничење тротоара од коловоза у улицама са високо фреквентним саобраћајем,
- тротоари треба да имају потребну ширину за кретање особа са инвалидитетом, као и довољну ширину за маневрисање особа у колицима,
- у оквиру постојећих тротоара и пешачких стаза предвидети безбедне зоне за кретање слепих и слабовидих лица одговарајућом обрадом површина - "тактилне површине" ("тактилне површине" се користе да означе стазе за навођење, информације и упозорења на отворе и ивице за особе оштећеног вида),
- у зони пешачких прелаза поставити звучне семафоре на раскрсницама ,
- изградња рампи између тротоара и пешачких прелаза у оквиру раскрсница,
- паркове, тргове и игралишта за децу која су окружена улицама са моторним саобраћајем треба опремити безбедносном оградом,
- приликом потребе за ограђивањем простора у оквиру јавних површина користити елементе ограде одговарајуће висине (превише ниски елементи су тешко уочљиви и небезбедни),
- мању денивелацију терена решавати изградњом рампе погодног нагиба у складу са прописима,
- примењивати неклизајуће материјале за обраду стаза, рампи, степеништа
- дуж рампи поставити рукохват са две висине са обе стране стазе рампе
- омогућити тактилне траке упозорења на врху и подножју рампе, степеништа
- савлађивање веће висинске разлике решити инсталирањем лифта и
- места извођења радова на јавним површинама треба видљиво ограничити заштитном оградом, обележити адекватном сигнализацијом и обезбедити привременим приступним стазама.

Б. Урбани мобилијар

- клупе димензионисати за удобно седење и устајање без тешкоћа,
- површине клупа постављених у отвореним просторима који су изложени временским приликама треба да буду противклизајуће и не треба да акумулирају воду,
- аутомате за плаћање паркинга постављати на висини доступној свима,
- канте за смеће постављати на висини доступној свима, корпе за отпатке треба да имају велики отвор како би отпатке било лако убацити једном руком,
- табле или паное за информисање - постављати на висини која омогућава читљивост,
- урбани мобилијар постављати тако да не омета токове кретања ,
- елементе урбаног мобилијара треба обележити флуоресцентним ознакама
- расвета и стубови треба да буду обележени јасно у висини очију и
- ниски стубићи и стубови повезани ланцем представљају ризик. Ако се већ користе стубићи, треба да буду најмање 1000мм високи и не треба да буду повезани ланцима. Боја и површина с контрастним одбијањем светла треба да постоји на стубићима.

урбани мобилијар корпе за смеће

За савладавање већих висинских разлика могу се изузетно примењивати посебни лифтови у облику седишта или платформе, који се крећу по шинама преко кракова степеништа тзв. "ескалифтови".

Табела број 10.

Општи проблеми физичке приступачности јавних површина са предлогом мера

ПРОБЛЕМИ	МЕРЕ	ВРЕМЕ РЕАЛИЗ.	ОДГОВ. ЗА РЕАЛИЗАЦ.
Степеништа у оквиру јавних површина, често немају рукохвате и уз већи број степеништа нису изграђене рампе	- сва степеништа на јавним површинама треба да прате рампе изграђене у складу са важећим прописима и да се опреме рукохватима.	2012-2015	Град Панчево, Агенција за саобраћај ЈП «Дирекцији за изградњу и уређење Панчева»
Тротоари и пешачке стазе немају потребну ширину за кретање лица са отежаним кретањем, ни ширину потребну за маневрисање особа у колицима.	- обезбедити да пешачке стазе и тротоари имају потребну ширину за кретање особа са инвалидитетом као и довољну ширину за маневрисање особа у колицима у складу са важећим прописима, - тротоари и пешачке стазе треба да буду изграђени од материјала погодних за коришћење у свим временским приликама, без опасности од клизања - забранити постављање објеката урбаног мобилијара (клупе, канте за смеће, чесме, рекламне табле, тезге) на тротоаре и пешачке стазе на начин да ометају кретање и представљају опасност приликом кретања лица са отежаним кретањем, особа у	2012-2015	Град Панчево, Агенција за саобраћај ЈП «Дирекцији за изградњу и уређење Панчева» ЈКП «Зеленило» ЈКП «Хигијена» Комунална инспекција

	<p>колицима и слабовидим и слепим лицима</p> <p>- спречити могућност непрописног паркирања на тротоарима и пешачким стазама</p> <p>-тротоаре и пешачке стазе обрадити тако да буду прилагођени кретању слабовидих и слепих лица и да ти делови тротоара и пешачких стаза буду оучњиво обележени као делови на којима предност у кретању имају слабовида и слепа лица</p>		
Тротоари у насељеним местима су мале ширине и неравне површине због чега су особе у колицима, принуђене да се крећу коловозом	- обезбедити да тротоари у насељеним местима имају потребну ширину за кретање особа са инвалидитетом/у колицима /са пратњом, као и довољну ширину за маневрисање особа у колицима у складу са важећим прописима	2012-2015	Месне заједнице, Јавно комунална предузећа у насељеним местима
Паркинг места за инвалидна лица нису распоређена у складу са потребама особа са отежаним кретањем/инвалида - непостојање довољног броја наведених паркинг места, -прилаз постојећима је неприступачан и места нису довољне ширине	<p>- обезбедити довољан број паркинг места</p> <p>- доследно спровођење прописа за издавање налепница "особа у колицима</p> <p>- распоред паркинг места ускладити са потребама особа са отежаним кретањем и потребама инвалидних лица, посебно у центру града</p> <p>- обезбедити да паркинг места буду приступачна и да буду прописане ширине</p> <p>- обезбедити да паркинг места за инвалидна лица буду на местима на којима се са њих може ступити директно на тротоар или пешачку стазу, као и да та места не буду у денивелацији са тротоаром или пешачком стазом</p>	2012-2015	Агенција за саобраћај ЈП «Дирекцији за изградњу и уређење Панчева» ЈКП «Хигијена» Комунална инспекција
Приступ тамешком кеју и реци није омогућен особама са отежаним кретањем, особама у колицима и слабовидим и слепим	- постојећа степеништа којима се прилази реци учинити да буду удобна и безбедна за коришћење у складу са важећим прописима и опремити их рукохватима	2012-2015	Град Панчево, ЈП «Дирекцији за изградњу и уређење Панчева» ЈКП „Зеленило“,

лицама	- изградити на више места рампе или друге објекте за силазак на реку, у складу са прописима.		
Урбани мобилијар на јавним површинама није прилагођен особама са инвалидитетом	- урбани мобилијар-клуче, канте за смеће, чесме, говорнице, аутобуска стајалишта, банкомате -прилагодити да обликом и величином буду приступачни особама са отежаним кретањем, инвалидним лицима, слабовидим и слепим лицима.	2012-2015	Град Панчево, Агенција засаобраћај ЈП «Дирекцији за изградњу и уређење Панчева» ЈКП «Зеленило» ЈКП «Хигијена» ЈП " АТП"
Отежан прелазак слепих и слабовидих лица преко прелаза на раскрсницама са светлосном сигнализацијом	-постављање звучних семафора на раскрсницама према утврђеним приоритетима	2012-2015	Градска управа, Агенција за саобраћај ЈП «Дирекцији за изградњу и уређење

Денивелисана раскрсница

Парковски мобилијар

Циљ дизајна за све је инклузивно друштво

IV. ПРИОРИТЕТИ

Табела број 11.
Приоритети по областима

РБ	Област	Ранг	Приоритет
1.	ЈАВНИ ОБЈЕКТИ ЗДРАВСТВЕНЕ И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ	1.1.	Обезбедити физичку приступачност објекта Дома здравља Панчево, одговарајућим решењима приступа до свих етажа, у периоду од 2012-2014. године
		1.2.	Обезбедити физичку приступачност објекта Здравствених станица на територији града и у насељеним местима одговарајућим решењима у периоду од 2012-2014. године
		1.3.	Обезбедити физичку приступачност Служби за здравствену заштиту деце и омладине, жена, стоматолошку, радиолошку службу и дијагностику у периоду од 2012-2014. године
		1.4.	Обезбедити физичку приступачност апотека на територији града и у насељеним местима одговарајућим решењима у периоду од 2012-2015. године
2.	ЈАВНИ ОБЈЕКТИ - УСТАНОВЕ ОБРАЗОВАЊА, КУЛТУРЕ, СПОРТА, ПРИВРЕДНИ И ДРУГИ ОБЈЕКТИ	2.1.	Сачинити акциони план 2012-2014 за прилагођавање школских објеката инклузивном образовању на територији града Панчева
		2.2.	Сачинити акциони план 2012-2014 за побољшање приступачности јавних објеката на територији града Панчева
		2.3.	Побољшати физичку приступачност објеката месних заједница на територији града Панчева од 2012-2015. године
		2.4.	Информисати привредне организације у току 2012. године о Стратегији приступачности, потребама и могућностима побољшања физичке приступачности објеката у којима се одвијају различите делатности које подразумевају интензивну комуникацију са великим бројем грађана
3.	СТАМБЕНЕ ЗГРАДЕ - ПРИВАТНИ И ДРУШТВЕНИ СТАНОВИ	3.1.	Сачинити акциони план 2012-2015 за побољшање физичке приступачности стамбених објеката на територији града Панчева
4.	ЈАВНИ ПРЕВОЗ	4.1.	Поставити рукохвате у возилима јавног градског превоза ЈКП „АТП“ Панчево у периоду 2012-2015. године
		4.2.	Побољшати физичку приступачност аутобуских стајалишта реконструкцијом истих у складу са законским прописима, стандардима, нормативима и правилима до краја 2013.године
5.	ЈАВНЕ ПОВРШИНЕ	5.1.	Сачинити акциони план за период 2012-2015 за побољшање физичке приступачности јавних површина на територији града Панчева

IV. УЧЕСНИЦИ У ПРОЦЕСУ ИЗРАДЕ СТРАТЕГИЈЕ

А . Тим за израду Нацрта стратегије приступачности јавних објеката особама са отежаним кретањем-град Панчево 2011-2015 у саставу:

1. Светлана Дракулић Стефановић, дипл. инж. архитектуре представница Секретаријата за заштиту животне средине, урбанизам, грађевинске и стамбено-комуналне послове ГУ Панчево, задужена за сарадњу са пројектним тимом „Мрежа градова и општина за све“ и руковођење радом локалног Тима за израду Стратегије приступачности, координаторка

2. Пирошка Крмпотић, дипл. инж. архитектуре, представница Секретаријата за заштиту животне средине, урбанизам, грађевинске и стамбено-комуналне послове ГУ Панчево, задужена за примену Закона о планирању и изградњи РС, Правилника о условима пројектовања и планирања везаним за несметано кретање деце старих, инвалидних и хендикепираних лица РС и других прописа из наведене области, члан

3. Дамир Јовановић, дипл. инж. саобраћаја, запослен у ЈП Дирекцији за изградњу и уређење Панчева, задужен за идентификацију јавних објеката и израду критеријума за њихову адаптацију у односу на законске прописе и стандарде и укључивање представника тих објеката у процес израде Стратегије приступачности, члан

4. Гордана Крстић, професорка физичког васпитања, стручна сарадница за индивидуални спорт и спорт особа са посебним потребама у Секретаријату за јавне службе и социјална питања, задужена за укључивање представника спортских, социјалних и здравствених установа и представника удружења тешко покретних особа и примену закона у области социјалне политике и људских права у процесу израде Стратегије приступачности, члан

5. Анђелија Цветић, дипл. инж. архитектуре, представница Секретаријата за привреду, задужена за примену методологије стратешког планирања и израду интегралног текста Стратегије приступачности, члан

Б. Радне групе:

Група: Јавни објекти - установе здравствене и социјалне заштите

Здравствени центар „Јужни Банат“, Организациона јединица Болница, Организациона јединица Дом здравља, Завод за јавно здравље, Апотека Панчево; Центар за социјални рад „Солидарност“, Установа за смештај и збрињавање старих лица „Геронтолошки центар“, Клубови за стара лица и служба помоћи у кући и кућна нега, Дом слепих „Збрињавање“, модератори Драгана Дачић, дипл. социјални радник и Иванка Момчиловић, дипл. економиста

Група: Јавни објекти - установе образовања и културе, привредни и други субјекти

Предшколска установа „Дечија радост“, Актив директора основних школа, Актив директора средњих школа, представници приватних факултета на територији града Панчева, Представници установа културе, јавна и јавно -комунална предузећа, банке, осигуравајућа друштва, продавнице/хипермаркети, Пошта, Полиција и други субјекти свакодневно неопходни целокупној популацији), модератори Анђелија Цветић дипл. инж.архитектуре и Гордана Крстић, професорка физичког васпитања

Група: Објекти становања - приватни и друштвени станови

Секретаријат за заштиту животне средине, урбанизам, грађевинске и стамбено-комуналне послове, ГСА, Дирекција за изградњу и уређење Панчева, архитекте/грађевинци/инвеститори - модератори Пирошка Крмпотић, дипл.инж. архитектуре и Љиља Царић дипл.инж.архитектуре

Група: Транспорт - јавни градски превоз

АТП, представници такси удружења, представници железнице, Агенција за саобраћај- модератори Дамир Јовановић, дипл.инж. саобраћаја и Ранко Марчетић дипл.инж. саобраћаја

Група: Јавне површине

Представници Дирекције за изградњу и уређење Панчева, представници Секретаријата за заштиту животне средине, урбанизам, грађевинске и стамбено-комуналне послове ГУ Панчево, ЈКП Зеленило, ЈКП «Хигијена» Агенција за саобраћај, Инспекција за саобраћај, Комунална инспекција, грађани, модератори Светлана Дракулић Стефановић, дипл.инж.архитектуре и Наташа Митрески, дипл.инж. архитектуре.

В. Члан Градског већа:

Др Новица Ђорђевић - задужен за здравство и социјалну политику

Г. Израда текста стратегије:

Јелена Новаков, психолог, запослена у Одељењу за подршку пројектима у Секретаријату за привреду и економски развој ГУ Панчево,

Оливера Суботић, дипл. инж. архитектуре запослена у Одељењу за локално-економски развој у Секретаријату за привреду и економски развој ГУ Панчево

Анђелија Цветић, дипл. инж. архитектуре, Секретаријат за привреду и економски развој ГУ Панчево и

Светлана Дракулић Стефановић, дипл. инж. архитектуре, Секретаријат за заштиту животне средине, урбанизам, грађевинске и стамбено-комуналне послове ГУ Панчево

V. ЛИТЕРАТУРА И ИЗВОРИ

Закони, правилници, стратегије

1. Закон о планирању и изградњи, („Службени гласник РС“ број 72/09, 81/09-исправка 64/2010 и 24/2011)
2. Закон о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом, („Службени гласник РС“, бр. 33/06)
3. Правилник о условима за планирање и пројектовање објеката у вези са несметаним кретањем деце, старих, хендикепираних и инвалидних лица („Службени гласник РС“, бр. 18/97)
4. Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији („Службени гласник РС“, бр. 55/05 и 71/05)

Приручници и примери добре праксе

1. ЕКП – европски концепт приступачности, за органе управе 2008., Центар „Живети усправно“, Нови Сад, 2008. (word, пдф)
2. ЕКП – европски концепт приступачности, технички приручник 2003., Центар „Живети усправно“, Нови Сад, 2007.
3. Фејзић Емир, Особе умањених тјелесних способности и архитектонске баријере, Exreditio – Центар за одрживи просторни развој, Котор, 2007.
4. Дизајн за све – посао за све, Приручник за стварање приступачног окружења Центар за развој инклузивног друштва и Удружење дистрофичара Београда
5. Слободно кретање особа са инвалидитетом у Југоисточној Европи: Неприступачно право, Иницијативе за праћење тематике инвалидности, Београд, 2006.
6. Водич за примену правила приступачности, ур. Љиљана Павићевић, Програм Уједињених нација за развој, Београд, 2008.
7. Билтен Иницијативе за праћење и посматрање инвалидности: непрекинут ланац кретања, бр. 2, април 2006.
8. Извод са семинара Дизајн за све, Центар за развој инклузивног друштва, одржаног у ПЦ „Ушће“ 25-26. маја 2006.

Стратегије и примери суседних земаља

1. Национална стратегија изједначавања могућности за особе с инвалидитетом 2007. до 2015. године Републике Хрватске
2. Стратегија за изједначавање могућности особа са инвалидитетом у Федерацији Босне и Херцеговине 2010 -2014., нацрт документа
3. Загребачка стратегија изједначавања могућности за особе с инвалидитетом од 2007. до 2010.
4. Загребачка стратегија јединствене политике за особе с инвалидитетом у раздобљу 2003. до 2006.
5. Стратегија изједначавања могућности за особе с инвалидитетом града Велике Горице у раздобљу од 2009 – 2013. године
6. Водич кроз град Загреб за особе с инвалидитетом, Загреб, 2007.
7. Водич кроз Крижевце за особе са инвалидитетом, Крижевци, 2005.

Фотографије преузете из следећих презентација:

- "Универзални дизајн и дизајн за све"
Миодраг Почуч, Локални инклузивни тим Нови Сад
- "Основни принципи Дизајна за све" Центар за инклузивно друштво мај 2007. године Општина Врачар Београд, Србија
- Фотографије преузете са интернета

VII. ПРИЛОГ:

ПРИМЕР ТАБЕЛЕ ЗА ИЗРАДУ АКЦИОНОГ ПЛАНА

<i>(унети назив области)</i>							
Р.Б.	НАЗИВ И АДРЕСА ОБЈЕКТА	ВЛАСНИШТВО НАД ОБЈЕКТОМ	СТАЊЕ ФИЗИЧКЕ ПРИСТУПАЧНОСТИ	ПРЕДЛОГ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ	ВРЕМЕ ИНТЕРВЕНЦИЈЕ	ИЗВОР ФИНАНСИРАЊА	НОСИЛАЦ РЕАЛИЗАЦИЈЕ
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
...							

ГРАД ПАНЧЕВО